

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) **Gospodar odgovoren je za motenje posesti, katero so zakrivili njegovi kosci vkljub naročilu, da morajo paziti na mejo, če se ne prepriča o izpolnitvi svojega naročila in se poleg tega okoristi iz motenja.**

Mestno del. okrajno sodišče v Rudolfovem ugodilo je v pravdi Janeza M. iz Vel. Cikave proti Alojziji B. od ondi radi motene posesti s konečnim odlokom z dne 24. julija 1893, št. 10342 tožbenemu zahtevku, glasečemu se: »Toženka Alojzija B. iz Vel. Cikave dolžna je priznati, da je tožitelj Janez M. v zadnji dejanski posesti travnika parc. št. 1954 kat. obč. S., da ga je motila v tej posesti s tem, da je travnik čez mejo pokosila, ter je dolžna vzdržati se v prihodnje vsacega jednacega dejanja izogibom globe, ki bi se odmerila za vsak slučaj.«

Razlogi:

V sporih radi motene posesti razpravljati, dokazovati in razsojevati je jedino le o zadnji dejanski posesti in o okolščini dejanskega motenja posesti. Sodne razsodbe v tem postopanju imajo zgolj le namen in smoter, da se varuje posest in postavi v prejšnji stan motena posest. V tem slučaju čuti se tožitelj motenega v zadnji dejanski posesti travnika parc. št. 1954 kat. obč. S. s tem, da je toženka pokosila ta travnik čez mejo. Toženka prizna pravo mejo med njenim in tožiteljevim travnikom, kakor jo trdi tožitelj. Tožbi ugovarja pa, da ni ona zakrivila, če se je kosilo čez mejo in tožitelj motil na ta način v posesti, ker sta ravnala kosca, katera je najela za košnjo svojega travnika, proti njeni volji in proti njenemu naročilu. Po izpovedbah prič Matije J. in Janeza C. dokazano je, da sta ona dva dne 10. julija 1893. l. pokosila o priliki košnje travnika toženke čez mejo tudi tožiteljev travnik. Po §-u 339. obč. drž. zak. je pa za motenje posesti popolnem irelevantno, če je motitelj imel namen, motiti posest drugega ali ne (animus turbandi) ter če je motil »bona« ali pa »mala fide«. Po navedenem §-u zadostuje namreč za motenje posesti, da se moti tuja posest samovlastno t. j. brez vednosti in brez dovoljenja posestni-

kovega. Ugovor toženke, da je za trdno naročila svojima koscema, predno sta šla kosit njen travnik, da ne smeta kosit čez mejo, ampak naravnost z mejniki, je iz navedenih razlogov brez pomena in to tembolj, ker je toženka na tožiteljevem travniku pokošeno travo vzela v svojo posest in si pridržala, mesto da bi jo vrnila tožitelju.

Višje deželno sodišče v Gr. odbilo je vsled rekurza toženke tožbeno zahtevo z odločbo z dne 20. novembra 1893, štev. 8246.

Razlogi:

Dejanska posest tožiteljeva do travnika in dne 10. julija 1893. l. započeto motenje dokazano je po priznanji toženke. Trdi pa toženka, da je najetima koscema, ko sta jej potrdila njeno vprašanje, če so jima dobro znane meje tožiteljevega travnika, izrecno naročila, da morata paziti na meje in ne smeta kositi čez mejo. Priči Matija J. in Janez C. potrdili sta to trditev popolnem in dostavila, da sta prekosila le radi nepazljivosti in radi tega, ker je mankal jeden mejnik, slednje dokazano je tudi po ogledu. Ker torej toženka dejanja motitve ni storila sama, niti direktno niti indirektno povzročila, marveč hotela to po možnosti preprečiti, izključena je vsaka vzročna zveza med motenjem in ravnanjem ali nameravanjem toženke. Napram njej smatrati se mora to dejanje le kot naključje, za katero ne more biti odgovorna. Tudi radi tega, da se je okoristila iz motenja in tako baje molče odobrila dejanje, ne more biti odgovorna. Tožitelj namreč v tem oziru ni trdil ničesar niti ni ponudil za to dokazov. Nasprotno izpovedal je Matija J., da toženka, čeravno je pomagala grabiti pokošeno travo, ni mogla zapaziti, da je vmes tožiteljeva trava.

Vsled revizijskega rekurza je pa najvišje sodišče z odločbo z dne 14. decembra 1893, št. 12020 premenilo višjesodno odločbo in odobrilo prvosodni odlok iz njegovih razlogov in uvažujé, da je odgovorna toženka za motenje, katero sta njena kosca zakrivila vsled jim zaupane košnje ter se ne more izgovarjati s tem, da je naročila jima, naj pazita na mejo, tem manj, ker je opustila, da bi se prepričala o natančni izpolnitvi njenega naročila in ker ni vrnila neopravičeno prilaščene trave, ki se je pokosila na tožiteljevem travniku, da-si je izvedela najkasneje iz tožbe o motenji.

H. Sturm.

b) Kompetenca agrarnih oblastev za razsojevanje sporov med solastniki vkupnih agrarnih posestev.

Okrajno sodišče v Ribnici razsodilo je z razsodbo z dne 30. maja 1893, št. 2316:

Toženec B. pripoznati mora, da mu ne pristoja pravica kopati in zase porabljeni prst na v vložku št. 142 kat. obč. G. vpisanih skupnih parcelah, — ter se mora vzdržati vsacega jednakega užitka teh solastnih parcel itd.

Razlogi:

Zemljišče vlož. šte. 142 kat. občine G. obstoji po zemljiški knjigi in po izpovedbah strank iz več pašnih in iz nekaterih gozdnih parcel občine G. Lastninska pravica vknjižena je za 31 posestnikov iz Dolenjih Lazov in Zapuž kot lastnikov upravičenih posestev teh vasij. Upravičenci uživajo svoje solastninske pravice sedaj še vkupno tako, da dobivajo na solastninskih zemljiščih drva, steljo in pašo. Toženec trdi, da so kopali sopoestniki uže od nekdanj na vkupnih parcelah tudi zemljo ter ž njo izboljševali druga svoja zemljišča in da je osobito on s svojimi predposestniki užival to pravico več nego 30 ali tudi 40 let. Tožitelj pa kot solastnik navedenih vkupnih zemljišč zahteva, da se toženec v prihodnje vzdržuje take porabe vkupne lastnine. Toženec ugovarja najprvo nepristojnost sodišča za razsojo spora ter se sklicuje v utemeljitev tega ugovora na § 1. zakona z dne 7. junija 1883, šte. 94. drž. zak., na dež. zakon za Kranjsko z dne 26. oktobra 1887, šte. 2. dež. zak. de 1888 (§ 10.) in na minist. naredbo z dne 30. julija 1888, šte. 17. dež. zak. in na to, da se je pri vložku šte. 142 uže sub praes. 19. avgusta 1892, šte. 4834 zaznamovala razdelba in uredba vkupnih zemljišč. Res je, da so bila za odkup in uredba zemljiških bremen gledé na §-a 1. in 2. patenta z dne 5. julija 1853, šte. 130. drž. zak. zaznamovanih pravic (tudi vseh vkupnih posestnih in užitnih pravic) pristojna deželna oblastva. Po dež. zakonu za Kranjsko z dne 8. januarija 1889, šte. 7. dež. zak. je pa prenehalo z dnevom razglasitve tega zakona to je: z dnem 1. februvarija 1889. 1. delovanje deželnega oblastva gledé vseh navedenih pravic, katere se še niso napovedale ali provokovale do tega dne, tako da razsojajo o tacih sporih odslej le sodišča v sumarnem postopku. Dež. zakon z dne 26. oktobra 1887, šte. 2. de 1888 dež.

zak. pa ureja postopanje o razdelbi vkupnih zemljišč in o uredbi dotičnih vkupnih pravic, a ne odreka sodiščem pristojnosti, razsojati o lastninskih ali družih užitnih pravicah gledé vkupnih zemljišč, marveč je jasno izrečena pristojnost sodišč pri tacih sporih v poznejšem zakonu z dné 8. januarija 1889, šte. 7. dež. zak. Ugovor nepristojnosti sodišča torej ni utemeljen. Daljnji ugovor toženčev, da tožitelj ni solastnik vkupnih zemljišč in da torej ni upravičen tožiti, se ne more smatrati resnim, ako se pomisli, da je po dokazu zemljiške knjige, na katero se toženec sam sklicuje, pripisan 9/544 delež vkupne nepremičnine tožiteljevemu posestvu vlož. šte. 163 kat. obč. R., da se je dalje navedel v sodni poravnavi de praes. 22. decembra 1886, št. 7495 med udeleženci tudi tožiteljev oče in prednik Simon P., katerega pravice je tožitelj podedoval vsled prišojilne listine z dne 23. oktobra 1886, šte. 8359, da je dalje v glavnem izkazu udeležencev gledé razdelbe vkupnih zemljišč tožitelj dvakrat in sicer pri hiši šte. 4. in 28. v Dol. L. naveden kot udeleženec, in da temu ni ugovarjal nihče pri razpravi pred agrarnim komisarjem in z ozirom na to, da ni izmed 16 sosesstnikov, kateri so bili zaslišani kot pričé, nihče oporekal solastnine tožiteljeve. Vprašanje je torej le, če ima toženec razun pravice do paše in dobave stelje in drv (katere pravice se priznavajo vsem solastnikom) tudi pravico na vkupnem svetu kopati prst ter jo za-se porabljati? Pridobitev te pravice dokazuje toženec s tem, da so solastniki baje delali od nekdanj splošno tako, in da je posebno on s svojimi predniki užival gledé pašnikov na griču parc. šte. 854, 1120 in 1508 to pravico več nego 30 ali tudi 40 let, da jo je torej priposestoval. Kot služnost pa toženec ne more zahtevati sporne pravice, ker bi to nasprotovalo bistvu in pojmu servitut in vkupne lastnine (§i 361., 472., 473., 474., 825. in 842. obč. drž. zak.) Vkupna lastnina obstoji v tem, da je vsak del fizično nerazdeljene stvari vsem udeležencem skupen. Vsa vkupna zemljišča so torej jedna celota. Pri služnostih pa je treba dveh zemljiških posestnikov (§ 474. obč. drž. zak.), izmed katerih ima jeden — obvezanec služno, drugi — upravičenec pa gospodujočo stvar. Obé te lastnosti pa ne moreta biti združeni pri vkupni nerazdeljeni lastnini, katera je — kakor rečeno — jedna celota. Sporna pravica se pa tudi gledé na njeno vsebino ni mogla priposestovati. Po §u 502. obč. drž. zak. ne obsega pašna pravica

nobene druge porabe. Upravičenec osobito ne sme po pašnikih kositi travo, najmanj pa bistvo (substanco) pašnika oškodovati. Tudi drugi, v obrambo poljščin izdani zakoni prepovedujejo vsako kvarno porabo zemljišč. Po §-u 43. pat. z dne 5. julija 1853, šte. 130. drž. zak. se ne morejo priposestovati pašne pravice in druge poljske služnosti v gozdih. Po gozdnem zakonu z dne 3. decembra 1852, šte. 250. drž. zak. in minist. naredbi z dne 3. julija 1873, šte. 39. drž. zak. je prepovedano vsakoršno pokončevanje gozdov in osobito kopanje prsti. Tudi v deželnem zakonu z dne 17. januarija 1875, št. 8. drž. zak. (§ 3.) se izrecno prepoveduje po travnikih in pašnikih kopati prst. Vprašanje je torej le, če more toženec zahtevati sporne pravice kot solastnik dotičnih pašnikov in gozdov? Pri sodnem ogledu dne 13. aprila 1893. l. naštelo se je na pašnikih »na griču«
parc. šte. 854, 1120 in 1508 med Bregom in Podstenjami v obližji toženčevega domovja 44 tacih prostorov, na katerih se je v poslednjih letih zemlja s travo (važe) odkopavala, in toženec sam priznal je, da je na več nego 30 dotičnih mestih zemljo on izkopal in za-se porabil. Sklicuje se na to, da sme kot solastnik spornih zemljišč iste v smislu §-ov 361., 362. in 829. obč. drž. zak. svobodno rabiti, da so tako ravnali tudi drugi solastniki in da je vsaj večina udeležencev s tem zadovoljna (§ 833. ibidem). Zaslišalo se je o tem 17 prič, izmed istih 16 soposestnikov spornih zemljišč. Iz izpovedeb pa sledi toliko, da je večina soposestnikov kopala manj ali več zemlje na skupnih parcelah, pred vsem pa toženec, da se pa niso vsi posluževali tega užitka, da so posamezniki godrnjali in se jezili na tako porabo vkupne lastnine, da se pa niso mogli zjediniti in da ni prišlo do sporazumnega sklepa v tem oziru. Izmed zaslišanih 16 soposestnikov izreklo jih je osem, da niso zadovoljni s tem, da se koplje zemlja na skupnem svetu. Tudi v prejšnjih pravadah in pri razpravah pred agrarnim komisarjem ni nihče izmed upravičencev navajal sporne porabe. Današnji toženec sam je pa v tožbi de praes. 24. februarija 1890, šte. 1554 trdil, da so upravičenci po vkupnih pašnikih samo pasli in steljo nabirali. Po §-u 833. obč. drž. zak. odločuje pač pri vkupnosti lastnine gledé rednega oskrbovanja in uživanja glavnega imetja večina upravičenih deležnikov, a po §-u 828. ibid. ne more noben deležnik na vkupni stvari izvrševati sprememb, vsled katerih bi se razpolagalo z deleži drugih, ako niso s tem zadovoljni. Jasno je,

da se s kopianjem s travo poraščene zemlje uničuje pašnik in krati pašna pravica sosesestnikov in da s takim užitkom pašnik izgubiva prirodno talno svojstvo. S tako porabo se izpreminja vkupna lastnina. Izkoriščevanje idealnega deleža toženčevega ni mogoče drugače, kakor, da se ob enem oškodujejo tudi idealni deleži družih solastnikov. Vsak solastnik sme se temu protiviti in vsakikrat preklicati nenaravno porabo vkupne lastnine. Ta pravica pa ne more zastarati. Ako bi se hotela tožencu priznati brez omejitve pravica kopati in odstranjevati uže itak plitvo zemljo po vkupnih pašnikih, bi se mu morala dosledno priznati tudi pravica, da odvzame vso zemljo in izpremeni pašnike v gole pleše.

Višje deželno sodišče v Gradci je pa razveljavilo s svojo odločbo z dne 6. septembra 1893, šte. 7985 razsodbo I. instance ter izreklo, da za rešitev tega spora niso pristojna sodišča, pač pa le upravna oblastva.

Razlogi:

Rešitev tega spora ne spada v področje sodišč. — Iz obravnave se da posneti, da gre tu za vprašanje, kako se sme zemljišče rabiti, ki je solastnina 30 kmetskih posestnikov in sicer na ta način, da je pravica do vkupnega sveta združena z lastjo gotove domačije; — da torej obstoji agrarična vkupnost v smislu §-a 1. lit. b. dež. zakona z dne 26. oktobra 1887, šte. 2. dež. zak. Priznано je, da se je uvedlo z ukrepom deželne agrarne komisije z dne 1. aprila 1890, šte. 86 razdelno postopanje gledé tega zemljišča vl. št. 142 kat. obč. G., ter da se je to sub pr. 19. avgusta 1892, št. 4834 zaznamovalo v zemljiški knjigi. — Isto tako se ni oporekalo, da je toženec solastnik ter torej deležnik v smislu §-a 20. nav. zak. Uprav tako se da posneti iz razlogov I. sodnika, da je tožitelj solastnik in deležnik pri vkupnem zemljišču vl. št. 142 kat. obč. G. — Po jasnih določil §-ov 9. in 10. nav. dež. zakona pristojna agrarnim oblastvom, kateri so kompetentni pri razdelitvi vkupnih zemljišč ali pri ureditvi vkupnih posestnih in užitnih pravic, tudi za obravnavo in razsojo gledé sporov, ki nastanejo med deležniki o posesti ali lastninski pravici do posameznih delov; — ter tudi za obravnavo in razsojo o eventualnem odpravlilu za rabo takih zemljišč. — Voditi mora tako pravdo lokalni (krajni) komisar; razsodi

jo pa deželna oziroma min. komisija (§-a 12. in 68. ibid.) — Konečno se razvidi iz §-ov 68. in 70. loco cit., da se rešijo sodnim potom le zahteve tretjih oseb, ki niso deležniki. Sicer pa ni v navedenem zakonu določbe, vsled katere bi se prepustila sodiščem rešitev spora, ki nastane mej deležniki. — V poštev jemati se morata tudi §-a 71. in 72. l. c., katera določujeta, kako se mora dognati deležne pravice posameznih solastnikov in kako se mora odmeriti uporaba. Med uporabe naštete v §-u 72. l. c., spada pa na vsak način tudi tu prepirna. — Na zakon z dne 8. januarija 1889, št. 7. dež. zak. se pa ne more v to sklicevati, da bi se priznala pristojnost sodišč. Zakon govori (v §-u 2.) le o takih pravicah, katere so po ces. pat. z dne 5. julija 1853, št. 130. drž. zak. predmet odveze ozir. ureditve in se le-tej še niso podvrgle, nima pa veljave za agrarne vkupnosti. Ako bi to vender le bilo, bi se po §-ih 4. in 5. nav. dež. zakona bilo sploh odpravilo postopanje pri agrarnih oblastvih, ker jim ne bi ostalo kaj dela. — Vrh tega pravi § 9. l. c. izrecno, da ostanejo veljavne določbe državnega zakona z dne 7. junija 1883, št. 94. drž. zak. gledé vkupnih posestnih in užitnih pravic, o katerih govori § 1. odst. 4. a) in b) ces. pat. z dne 5. julija 1853. — Temeljem državnega zakona z leta 1883. se je pa izdal deželni kompetenco agrarnih komisij določujoči zakon. —

Najvišje sodišče potrdilo je z razsodbo z dne 29. decembra 1893, št. 12531 višjesodno odločbo in sicer z ozirom na razloge višjega sodišča ter uvažujé, da se je pričelo vsled razglasa deželne agrarne komisije kranjske z dne 2. junija 1890, šte. 86 delovanje lokalne komisije za glavno in specialno razdelitev zemljišč kat. obč. G. dne 25. januarija 1890. l., da se je torej s tem dnevom pričela v smislu §-ov 10. in 60. dež. zak. z dne 26. okt. 1887, št. 2. dež. zak. pristojnost agrarnih oblastev gledé vseh jim po tem zakonu odkazanih uradnih opravil, da se je pa prenehala pristojnost vseh istih oblastev, v katerih zakonito področje so sicer spadala; — uvažujé, da zahteva toženec kot posebni užitek navedenega zemljišča kopanje zemlje (prsti), da se mu pa po tožitelju odreka ta pravica, ter da bo treba to vprašanje pretresovati, kedar se bodo dognale po agrarni komisiji posamezne pravice deležnikov; — ter uvažujé, da je bila torej tožiteljeva stvar, naprositi za rešitev te zadeve lokalnega komisarja, kateremu pristojna po §-u 12.

nav. zak. voditi dotični spor in kateri je po §-ih 42. in 81. min. naredbe z dne 30. julija 1888, št. 17. dež. zak. za Kranjsko upravičen še med obravnavanjem ukreniti potrebno v osiguranje substance proti odkopavanju zemlje, i. d. do časa, da se izvrši in konča razdelitev. —

Dr. Papež.

Kazensko pravo.

a) Nesposobnost oporočne priče po smislu §-a 592. obč. drž. zak. ne ugasne po preteku časa. b) K. §-om 199. lit. a), 202. in 204. k. z.

Najvišje kot kasacijsko sodišče zavrglo je z razsodbo z dné 2. decembra 1893, št. 11291 zoper razsodbo deželnega sodišča v Lj., s katero je bil Janez F. krivim spoznan hudodelstva goljufije po §-ih 197., 199. lit. a) kaz. zak. in obsojen po §-u 202. k. z. za šest mesecev v prosto ječo, naperjeno ničnostno pritožbo obtoženca, oni državnega pravdnštva pa ugodilo ter Janezu F. zaradi mu v krivdo štetega hudodelstva goljufije prisodilo razveljavljajoč v tej meri razsodbo prve stopnje po §-ih 202. in 204. k. z. z uporabo §-a 54. k. z. trimesečno težko ječo dopolnjeno z jednim postom vsakih 14 dnij.

Razlogi:

Obtoženčeva ničnostna pritožba opira se na pravno mnenje, da je v §-u 592. obč. drž. zak. določena nesposobnost onega, ki je bil zaradi iz dobičkarije doprinesenega hudodelstva obsojen, biti za oporočno pričo smatrati kot tako pravno posledico kazensko-sodnih obsodeb, katera ugasne po smislu §-a 6. zakona z dné 15. novembra 1867, št. 131. drž. zak. po preteku časa, in trdi, da je obtoženec, ko je dné 20. maja 1893. l. po smislu §-a 586. obč. drž. zak. in §-a 66. ces. pat. z dné 9. avgusta 1854. št. 208. drž. zak. kot oporočna priča pod prisego zaslišan sleherni prejšnji kazni zaradi hudodelstva, torej tudi svoji kazni zaradi hudodelstva tatvine v letih 1860. in 1863., zanikal, zgolj o čisto nepomenljivi okolščini pričal, in da torej nedostaje potrebnega pogoja za uporabo §-a 199. lit. a) k. z. — Ta ničnostna pritožba ni utemeljena. Najprvo ni res, da okolščina, katero je obtoženec po krivem izpovedal, ni pomenljiva, kajti zakon z dné 15. novembra 1867, št. 131. drž. zak.

tiče se, kakor je najvišje sodišče v razsodbi z dné 9. junija 1874, št. 5264 judikat št. 89, izreklo, zgolj onih pravnih posledic, ki zadevajo obsojenca samega, ne pa tudi zakonito določenih posledic take obsodbe gledé na tretje osebe. A tudi ne gledé na to ni pomenljivost okolščine, katero je priča pred sodnikom po krivem izpovedal, nikak del učina za hudodelstvo po §-u 199. lit. a) k. z. Je li kaka okolščina pomenljiva ali ne, to v času zaslišanja čisto niti dognano ni, in tudi zaslišujoči sodnik sam tega zmerom ne vé. Pričo veže dolžnost, da govori pred sodiščem resnico, in uže iz tega, da jo vpraša sodnik po kakej okolščini, posneti more priča, da je zabilježba njene izpovedbe v svrhu svojedobne sodne uporabe potrebna. V obče in tudi v tem slučaju bi mnenje, katero zastopa ničnostna pritožba, imelo naravnost to posledico, da bi bila kaznivost obtoženca zavisna od pravnega nazora, kateri ima sam o svojej sposobnosti za oporočno pričo, tako posledico pa je v prid pravosodnej varnosti brezpogojno zavračati. To ničnostno pritožbo bilo je torej zavreči. — Nasprotno ugoditi pa se je moralo ničnostni pritožbi državnega pravdnštva, ker se, kakor je to kasačijsko sodišče uže v svojej razsodbi z dné 7. aprila 1879, št. 1892, št. 196. zbirke izreklo, § 204. k. z. nanaša na § 199. lit. a) k. z., torej tudi na slučaj pred sodiščem storjenega krivega zapriseženega pričevanja, a s tem razodeva, da obsega kriva prisega §-a 204. k. z. tako formulovano prisego stranke kakor tudi prisego priče. To potrjuje tudi duh kazenskega zakona, kateremu je zaprisežena potrdba neresnice uže sama na sebi vzrok za poostritev kazni. Bilo je torej v izpobjani razsodbi izrek o kazni kot ničen razveljaviti in na podlagi krivdoreka prve stopnje zaradi hudodelstva goljufije (§-a 197., 199. lit. a) k. z.) vnovič kazen odmeriti po §-ih 202. in 204. k. z. torej s težko ječo.

M.

Iz upravne prakse.

K postopanju pri odmeri dohodnine.

C kr. upravno sodišče je na pritožbo Matije Jonko iz Bolca po dru. K. Sežunu, odvetniku na Dunaji, proti odločbi c. kr. finančne direkcije za Primorsko z dne 13. marcija 1893,